

О. П. Гуз – старший викладач кафедри романських мов та інтерлінгвістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
І. П. Мандрик – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Система сучасної вищої освіти Франції

Роботу виконано на кафедрі романських мов та інтерлінгвістики СХУ ім. Лесі Українки

Досліджено особливості системи сучасної вищої освіти Франції. Охарактеризовано різні типи вищих навчальних закладів Франції, які відрізняються різними структурами, умовами зарахування та навчання. Визначено основні напрями реформування системи вищої освіти Франції.

Ключові слова: Франція, вища освіта, навчання, університет, вища школа.

Huz O. P., Mandryk I. P. The System of Modern Higher Education in France. It was investigated the features of modern higher education system of France. 44The different types of higher education institutions of France, which are different in different structures, terms of enrollment and training, are described. It was determined the main directions of the reform of higher education of France.

Key words: France, higher education, learning, university, graduate school.

Актуальність теми дослідження. У сучасному світовому просторі Франція, одна з країн-ініціаторів Болонського процесу, сприймається як певний еталон європейської культури, де вища освіта займає значне місце в загальнодержавному освітньому просторі. Система сучасної вищої освіти Франції вважається однією з найбільш привабливих та досконалих для багатьох країн світу, у тому числі й для України.

Метою дослідження є виявлення особливостей системи сучасної вищої освіти Франції, що передбачає виконання таких дослідницьких **завдань**: здійснити класифікацію вищих навчальних закладів Франції; виявити специфічні риси кожного типу вищих навчальних закладів щодо умов зарахування та навчання студентів; визначити основні напрями реформування системи вищої освіти Франції.

Виклад основного матеріалу. Французькій системі вищої освіти притаманна велика різноманітність навчальних закладів із міцними традиціями, здатних, насамперед, чітко орієнтуватися при підготовці фахівців на вимоги сьогодення. Система вищої освіти П'ятої республіки вирізняється великою кількістю навчальних закладів з різною кінцевою метою, різними структурами та умовами зарахування. У зв'язку з цим відзначимо, що якість, різноманітність, специфіка навчальних закладів ускладнює їх класифікацію. З одного боку, в країні існують так звані Вищі школи (*Grandes écoles*), спеціалізовані вищі навчальні заклади, які дають найкращу освіту, готують переважно державних службовців, кадри для різних галузей господарського, адміністративного та культурного життя й гарантують випускникам постійне місце роботи. Для вступу до *Grandes écoles* кращим випускникам ліцеїв

необхідно пройти низку достатньо жорстких випробувань, а саме успішно закінчити дворічні підготовчі курси (*classes préparatoires aux Grandes écoles*), зарахування на які проводиться на підставі конкурсу атестатів, після цього скласти на високому рівні вступні іспити. Таким чином, вступ до найпрестижніших вищих навчальних закладів Франції відбувається на підставі конкурсних іспитів (8–10 і більше кандидатів на кожне вакантне місце). Кращими з кращих вважаються: Школа хартій, Національна школа сучасних східних мов, Національна школа адміністрації, Школа мостів і доріг, Політехнічна школа, Школа мистецтв і мануфактур, Вища комерційна школа та ін. [4, с. 64]. Громадяни країни вважають, що саме Вищі школи з належною їхньою системою підготовчих класів і суворим селективним відбором при вступі є найдосконалішим досягненням національної системи вищої освіти.

З іншого боку, у Франції діють університети, які хоча й не відіграють домінуючої ролі, але охоплюють більшу частину студентів Франції. Університети орієнтуються на вимоги внутрішнього ринку праці, але є дуже чутливими до змін в європейському й глобальному освітньому просторі. Державні університети поглинають майже 2/3 студентів країни. Майже кожен з університетів – великий заклад із десятком і більше тисяч студентів, що має адміністративну та наукову ради, раду викладачів і студентів і керується президентом, якого на п'ять років обирають ці три ради [1]. Вступ до університету, порівняно зі вступом до Вищої школи, значно простіший. Він проходить на основі подання документа про закінчену середню освіту й комплексу складених випускних іспитів – бакалаврату. Ці екзамени проходять одночасно по всій країні, списування при цьому практично виключається, тому в очах громадськості система виглядає справедливою.

Таким чином, специфіка французьких університетів полягає в тому, що до них можна вступити без складання іспитів, проте після закінчення першого року лише від 40 % до 50 % студентів продовжують навчання на другому курсі. Після першого року навчання в університетах проходить сувора селекція кращих студентів, які переходять на наступний курс навчання. Після кожного курсу діє така ж сама система, тобто відбирають найсильніших та найбільш витривалих студентів, котрі в майбутньому здобувають університетську освіту. Як кажуть самі французи, вступити до університету легко, але надто важко його закінчити.

Університетське навчання у Франції традиційно поділяється на цикли. Перший цикл є дворічним. Залежно від профілю вищого навчального закладу він закінчується кваліфікаційним дипломом, до прикладу DEUG – *Diplôme d'études universitaires générales* (диплом загального університетського навчання), існують окремі спеціалізації цього диплому. Студенти технічних спеціальностей здобувають DUT – *Diplôme universitaire de technologie* (університетський диплом із технології) – диплом інженера, який отримують також після дворічного першого циклу навчання. Обидва дипломи (DEUG і DUT) відповідають рівню bac+2, тобто + 2 роки навчання після бакалаврату, й засвідчують закінчення навчання першого університетського навчального циклу. Другий цикл закінчується отриманням ступеня ліценціата (*licence* – або bac+3) і дає змогу студентам брати участь у конкурсах на заміщення багатьох вакантних посад або ж, за вибором, продовжити навчання. Третій університетський цикл триває два роки після ліценціату й коронується здобуттям ступеня мастер (*master* – або bac+5). Вказаний науковий ступінь запроваджено у 1999 р., до цього у Франції існував ступінь магістра (bac+4), який давав змогу продовжити наукову роботу тим, хто обрав фах науковця й отримати диплом поглиблених студій DEA – *Diplôme d'études approfondies*, чи DESS – *Diplôme d'études supérieures spécialisées* – диплом про вищу спеціалізовану освіту для тих, хто вирішив обрати професійний шлях. Система LMD надає можливість студентам скоротити до мінімуму адміністративні проблеми у разі продовження навчання в

іншому європейському вузі. Таким чином, на європейському рівні студенти стають більш мобільними й прогресивними. Щоб пройти повний університетський цикл, вони все частіше комбінують курси в різних провідних європейських навчальних закладах. Все це відбувається в рамках європейської системи «Еразмус» [3, с. 211]. Так, у більшості Вищих шкіл Франції обов'язковою умовою є однорічне навчання за кордоном. Університети поступово теж практикують подібну систему навчання у закордонних вишах, оскільки це дає можливість студентам покращити рівень володіння іноземною мовою й дозволяє ознайомитися з досвідом роботи в інших країнах Європи.

Як було зазначено, Франція була однією з перших європейських країн, яка розпочала втілення ідей Болонського процесу в систему вищої освіти. Зміни, зумовлені принципами Болонського процесу, супроводжувалися прийняттям і ухваленням низки законодавчих актів, серед яких найбільш відомим є Декрет про адаптацію французької освітньої системи до європейської галузі вищої освіти (від 8 квітня 2002 р.). Реформи, що отримали назву LMD (*licence-master-doctorat*), проходять без змін у законодавстві, що є безперечним плюсом; вони здійснюються за допомогою урядових декретів і міністерських постанов. Урядом була задекларована автономія вузів і всі зміни та перетворення проходять у Франції по-різному, хоча й централізовано. Деякі виші приймають велику частину нововведень одночасно, інші – шляхом реорганізації чисельних спеціалізованих проектів [2, с. 63].

І в університетах, і у Вищих школах студенти здобувають однакові наукові ступені, однак випускникам університетів набагато складніше знайти місце роботи, ніж випускникам Вищих шкіл. Враховуючи високий відсоток відрахувань студентів після закінчення першого курсу та проблеми з працевлаштуванням, за останні 20 років французькі університети неодноразово реформувалися. Результатами реформ стали індивідуальний підхід у роботі зі студентом, робота в невеликих групах, у кожному університеті зросло число спеціальних інститутів та факультетів, орієнтованих на навчання конкретній професії, а не на загальну підготовку.

Висновки. Таким чином, система освіти Франції є ефективною й може стати зразком для наслідування за багатьма показниками. Залишаючись доступною для населення, відносно «дешевою» й прозорою, вища освіта Франції відзначається вдалою системою поточного й підсумкового контролю знань, реалізацією права рівного доступу осіб до всіх стадій освіти, високим рівнем знань і вмінь випускників.

Джерела та література

1. Голотюк О. В. Система вищої освіти Франції / О. В. Голотюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ekhuir.kspu.edu
2. Свиридонова В. П. Система высшего образования во Франции / В. П. Свиридонова, М. Аззауи // Вестник ВолГУ. Сер. 6. – 2005. – Вып. 8. – С. 61–66.
3. Смужаниця Д. І. Система вищої освіти Франції: історичний досвід та сучасний стан / Д. І. Смужаниця // Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Педагогіка, соціальна робота». – 2013. – Вип. 29. – С. 211–212.
4. Albouy V. Accès à l'enseignement supérieur en France: une démocratisation réelle mais de faible ampleur / V. Albouy, C. Tavan // Économie et statistique. – 2007. – № 410. – P. 61–66.